

ΟΙ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΡΓΟΥΣ

Κυριάκος Σ. Σταυριανός

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Πέτρος επίσκοπος Άργους, Εγκωμιαστικοί Λόγοι, αγία Άννα, άγιοι Ανάργυροι, αγία Βαρβάρα*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σημαντική προσωπικότητα στα εκκλησιαστικά και ιστορικά ζητήματα της περιόδου της Μακεδονικής δυναστείας (μέσα 9^{ου}-10^{ου} αι.) αναδεικνύεται ο επίσκοπος Άργους Πέτρος. Η έρευνα φέρνει στο φως όλο και περισσότερα στοιχεία για τη δράση και την προσωπικότητα του αγίου, διαφωτίζοντας παράλληλα και άλλα σχετικά με την ιστορία και τη χριστιανική λογοτεχνία της εποχής του. Με την παρούσα εισήγηση θα παρουσιάσουμε το περιεχόμενο των τριών εγκωμιαστικών λόγων του αγίου. Μέσα από την ανάλυσή τους θα εξετάσουμε τις θεολογικές και παιδαγωγικές απόψεις που εκφράζονται από τον επίσκοπο Άργους.

Τρεις είναι οι εγκωμιαστικοί λόγοι του αγίου Πέτρου επισκόπου Άργους, οι οποίοι μας είναι γνωστοί σήμερα. Και οι τρεις είναι εγκώμια προς τιμήν αγίων προσώπων, δηλ. της αγίας Άννας της Θεομήτορος¹, των αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού των εξ Ασίας², εορταζόντων την 1^η Νοεμβρίου και της αγίας Μεγαλομάρτυρος του Χριστού Βαρβάρας³.

1. Ο άγιος Πέτρος Άργους και η εποχή του

Ο άγιος Πέτρος γεννήθηκε στην Κων/πολη περί το 850 και πέθανε στο Άργος περί το 924⁴. Ήταν γόνος πολυμελούς χριστιανικής οικογέν-

¹ Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 116-129.

² Ο.π., σελ. 81-109.

³ Ο.π., σελ. 185-215.

⁴ Για το έτος γέννησης και θανάτου του έχουν διατυπωθεί ποικίλες απόψεις. Ο Χ. Παπαϊκονόμου ορίζει έτος γέννησης το 850 σε σχέση με το 920, όπου είναι το

νειας. Όλα τα μέλη της οικογένειάς του αποφάσισαν να μονάσουν. Τελευταίος ακολούθησε ο Πέτρος τον μοναχικό βίο και αφιερώθηκε στη μελέτη της Αγίας Γραφής, των Πατέρων της Εκκλησίας και των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων⁵. Ο αδελφός του Παύλος εκλέγεται επίσκοπος Κορίνθου. Ο Πέτρος τον ακολουθεί στην Κόρινθο και κηρύττει τον λόγο του Θεού. Μετά την εκδημία του επισκόπου Άργους εις Κύριον, οι κάτοικοι της Αργολίδας απευθύνονται στον Παύλο και ζητούν τον αδελφό του Πέτρο να δεχθεί τη θέση του επισκόπου της περιοχής τους. Το 912 λοιπόν ανέρχεται στον επισκοπικό θρόνο της Αργολίδας, όπου υπηρετεί μέχρι τον θάνατό του⁶. Αναδεικνύεται πρότυπο ιεράρχη, αφού από τη στιγμή που αναλαμβάνει τα καθήκοντά του φροντίζει για την εκκλησιαστική ευταξία και βρίσκεται πάντα κοντά στο ποίμνιό του, ιδιαίτερα στις δύσκολες στιγμές (λιμοκτονίες, πειρατικές επιθέσεις, ασθένειες), πραγματοποιώντας πολλές θαυματουργικές πράξεις⁷.

Πολλά θαύματα γίνονται και μετά τον θάνατό του. Τον Ιανουάριο του 1421 ο Ρωμαιοκαθολικός επίσκοπος Σεκούντο Νάνι ανοίγει τον τάφο του αγίου και αρχικά μεταφέρει τα ιερά λείψανά του στο Ναύπλιο, αργότερα στη Ρώμη. Τον Ιανουάριο του 2008 μετά από πολλές ενέργειες ιεραρχών και τοπικών παραγόντων τα ιερά λείψανα αποδόθηκαν στον μητροπολίτη Αργολίδας κ. Ιάκωβο Β΄ και επεστράφησαν στη γη, όπου αρχικά είχαν ταφεί⁸.

Η μνήμη του αγίου Πέτρου Άργους τιμάται από την Εκκλησία τη 3^η Μαΐου. Την *Ακολουθία* του τύπωσε αρχικά στη Βενετία το 1727 ο Ν. Ταρωνίτης και ανατυπώθηκε το 1836 στο Ναύπλιο. Ο *Βίος* του ανευρέθηκε από τον Cozza-Luzi το 1883 στον Παλατινό κώδικα 27, σελ. 28. Συγγραφέας θεωρείται ο Κωνσταντίνος, επίσκοπος Άργους,

έτος συμμετοχής του αγίου στη Σύνοδο της Κων/πολης, σελ. 36. Ο Χρυσόστομος Β΄ Αργολίδας δίνει τα έτη 852-922, σελ. 369. Ο Κ. Κυριακόπουλος τα 850-924, σελ. 4. Ο Α. Kazdan, τα 858-928, σελ.1638-9 και ο Γ. Σελλής δίνει έτος γέννησης το 852, σελ. 21-22.

⁵ *Βίος*, στ΄.

⁶ *Βίος*, ι΄. Γ. Σελλής, σελ. 29εξ.

⁷ *Βίος*, ια΄ - ιζ΄. Χ. Παπαοικονόμου, σελ. 38-41. Γ. Σελλής, σελ. 31-38.

⁸ Γ. Σελλής, σελ. 46-47.

επόμενος του αγίου Πέτρου. Το εξέδωσε στην Ελλάδα ο Χ. Παπαοικονόμου⁹.

Ο άγιος Πέτρος ζει σε μια περίοδο, η οποία ως προς τη χριστιανική γραμματεία ονομάζεται περίοδος αναπροσαρμογής και είναι αμέσως μετά τη λήξη της Εικονομαχίας. Κατά την περίοδο αυτή ανασυγκροτείται η βυζαντινή αυτοκρατορία και κυρίαρχος πρωταγωνιστής είναι ο Πατριάρχης Φώτιος, ο οποίος φαίνεται να έχει επηρεάσει τον άγιο Πέτρο. Εις το σύνολο των εκκλησιαστικών συγγραφέων και Πατέρων της Εκκλησίας ο επίσκοπος Άργους συγκαταλέγεται στους ρήτορες αυτής της περιόδου μαζί με τον Λέοντα ΣΤ' τον Σοφό, Νικόλαο Μυστικό, Θεόδωρο Δαφνοπάτη, Ιωάννη Γεωμέτρη κ.ά¹⁰. Η αναγέννηση του βυζαντινού Κράτους, ιδιαίτερα στα χρόνια της Μακεδονικής δυναστείας, θα εκδηλωθεί σε όλους τους τομείς της πνευματικής και πολιτικής ζωής, τόσο μέσα, όσο και έξω από τα όρια της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Οι δυο αιώνες (9^{ος} και 10^{ος}) χαρακτηρίζονται από το ενδιαφέρον των αυτοκρατόρων για την παιδεία και τα ελληνικά γράμματα, όπως και τον εκχριστιανισμό των Σλάβων και των Βουλγάρων¹¹. Στον εκκλησιαστικό χώρο επίσης αξιοσημείωτα είναι δυο γεγονότα: η πρώτη σύγκρουση Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας και η Σύνοδος της Κων/πολης, στην οποία συμμετείχε ο άγιος Πέτρος το 920¹². Τη Σύνοδο αυτή συγκάλεσε ο Κων/νος ο Πορφυρογέννητος επί Πατριαρχίας Νικολάου του Μυστικού για να διευθετηθεί το ζήτημα της τετραγαμίας, το οποίο είχε προκύψει από την εποχή του Λέοντα Στ' του Σοφού, ο οποίος ήθελε να τελέσει και τέταρτο γάμο με τη Ζωή Καρβονοψίνη, με την οποία είχε αποκτήσει γιο (Κων/νο τον Πορφυρογέννητο) και ήθελε να τον καταστήσει νόμιμο διάδοχό του¹³.

⁹ Χ. Παπαοικονόμου, σελ. 59-74.

¹⁰ Π. Χρήστου, σελ. 221-227.

¹¹ Δ. Ζακυθηνός, σελ. 241-243. G. Ostrogorsky, σελ. 91-92. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, σελ. 46-47.

¹² Χ. Παπαοικονόμου, σελ. 49.

¹³ Β. Στεφανίδης, σελ. 365-370. Ι. Αναστασίου, σελ. 522-525, 531-534. Β. Φειδάς, σελ. 102-114, 141-146.

2. Ο άγιος Πέτρος Άργους ως ρήτορας

Οι εγκωμιαστικοί λόγοι στον χώρο της Ανατολής εμφανίστηκαν κυρίως τον 4^ο αι. στην Καππαδοκία ως απόδοση τιμής σε μάρτυρες και αγίους. Οι Καππαδόκες Πατέρες μετέφεραν το εγκωμιαστικό είδος των πανηγυρικών λόγων των Ελλήνων στον χώρο της Εκκλησίας, κάτι που αργότερα θα κάνει και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Συνιστούν αξιόλογη πηγή της αγιολογίας, γιατί παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή των αγίων και των μαρτύρων¹⁴. Η εκκλησιαστική ρητορική απευθύνεται στον άνθρωπο που έχει σκοπό να τελειωθεί και να προσεγγίσει το θείο. Το περιεχόμενο των λόγων έχει σκοπό να οδηγήσει τους πιστούς στη σωτηρία, μέσα από τα πρότυπα της Αγίας Γραφής και των αγίων¹⁵. Η εκκλησιαστική ρητορική συνδέεται επίσης με τον Λόγο, ως ενσαρκωμένο Υιό, κάτι που αποτελεί βασική αρχή σε όλους τους εγκωμιαστικούς λόγους¹⁶. Από τη μεσοβυζαντινή εποχή και μετά υπάρχει πράγματι μια παραγωγή πανηγυρικών εγκωμίων αγίων και εγκαταλείπεται η παραγωγή εγκωμίων του κοσμικού τομέα¹⁷. Τον 9^ο αι. οι εκκλησιαστικοί ρήτορες προσπαθούν να κοσμήσουν τα λόγια τους με χωρία από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, με χρήση μυθολογικών υπαινιγμών. Μιμούνται τους εκκλησιαστικούς ρήτορες του 4^{ου} αι.¹⁸. Εξάλλου ο ιθ' Κανών της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου επιβάλλει η διδασκαλία των επισκόπων στις Εκκλησίες να γίνεται με βάση την Αγία Γραφή και την παράδοση των Πατέρων¹⁹. Παρατηρείται το φαινόμενο να γίνεται διασκευή προγενέστερων ομιλιών, προσαρμοσμένων στο πνεύμα της εποχής τους²⁰. Εντούτοις δεν κατορθώνουν να φτάσουν στο ύψος των ρητόρων του 4^{ου} αι., εξαιτίας της υπερβολής στον λόγο τους, της άχαρης εφαρμογής του διαλόγου, κ.λπ.²¹.

¹⁴ Π. Χρήστου, σελ. 143. H. Hunger, σελ. 198.

¹⁵ Α. Βασιλικοπούλου-Ιωαννίδου, σελ. 50.

¹⁶ H.-G. Beck, σελ. 214.

¹⁷ H. Hunger, ο.π.

¹⁸ Κ. Κρουμβάχερ, σελ. 320.

¹⁹ Πρβλ. Ι. Ακανθόπουλος, σελ. 66.

²⁰ Κ. Κρουμβάχερ, ό.π.

²¹ Ιδίου, σελ. 322.

Ο άγιος Πέτρος κινείται τον 9^ο αι. στο κλίμα των εγκωμιαστικών λόγων του 4^{ου} αι., ακολουθώντας πιστά τη δομή, τον σκοπό και το περιεχόμενο των λόγων αυτής της εποχής. Γι' αυτό και οι πρώτοι μελετητές του έργου του συμφωνούν ότι οι λόγοι του Πέτρου δεν όζουν του τέλους του 9^{ου} ή και 10^{ου} αι., αλλά άλλων καλλίτερων εποχών ευγλωττίας²². Παρά λοιπόν το γεγονός ότι υπάρχει κοινή ομολογία ότι μετά τον 5^ο αι. η βυζαντινή εκκλησιαστική ρητορική παρακμάζει, μπορούμε να πούμε ότι ο άγιος Πέτρος Άργους παρουσιάζει σχετική πρωτοτυπία, συνδέει το περιεχόμενο των λόγων του με τα ιστορικά δεδομένα της εποχής του και προσαρμόζεται στο θεολογικό και εκκλησιαστικό πνεύμα του αιώνα που ζει. Αποτελεί ίσως την εξαίρεση των ρητόρων μετά τον 5^ο αι., οι οποίοι στάθηκαν στο ύψος των ρητόρων του 4^{ου} αι.

Κατά τον E. Rickenbach η ρητορική του δεινότητα και ευγλωττία, η οποία διαφαίνεται στις *Ομιλίες* του, όσων βρέθηκαν μέχρι σήμερα, μοιάζουν με εκείνες του Νέστορα στον Όμηρο. Παρατηρεί μάλιστα ότι το περιεχόμενο των *Ομιλιών* του αγίου Πέτρου προσδίδει δύναμη στον λόγο και λαμπρότητα²³. Ο Ehrhard σημειώνει ότι ο άγιος Πέτρος, μολονότι επανειλημμένως ομολογεί τη ρητορική του ανικανότητα, είναι τεθραμμένος εν τη βυζαντινή ρητορική²⁴.

Πράγματι και στους τρεις λόγους του είναι φανερά επηρεασμένος από τις αρχές σύνταξης εγκωμιαστικού λόγου που συναντάμε στον αντίστοιχο λόγο του Μ. Βασιλείου *Εις τον μάρτυρα Γόρδιον*²⁵. Ερμηνεύοντας τη φράση του σοφού Σολομώντα στις παροιμίες, όταν εγκωμιάζεται ο δίκαιος, ο λαός ευφραίνεται, ο Καππαδόκης ιεράρχης συμπεραίνει ότι με την ενθύμηση των κατορθωμάτων των δικαίων οδηγούμαστε στον ζήλο και στη μίμηση των αγαθών. Οι δίκαιοι είναι οι φωτεινοί σηματοδότες στην πνευματική πορεία των ανθρώπων. Με τον εγκωμιασμό τους δοξάζουμε τον Θεό και παρέχουμε στον λαό πρότυπα ενάρετων ανθρώπων. Πρόκειται για μια θεία παιδαγωγία και

²² Βλ. X. Παπαϊκονόμου, σελ. 76. Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 6.

²³ E. Rickenbach, σελ. 463-464.

²⁴ Βλ. Κ. Κρουμβάχερ, σελ. 333.

²⁵ P.G. 31, 489C-508A.

διδασκαλία. Σ' αυτό το παιδαγωγικό περιβάλλον τα εγκώμια προς τους αγίους διαφέρουν από τα εγκώμια των ειδωλολατρών. Οι πανηγυρικοί λόγοι των ειδωλολατρών εξετάζουν την ιδιαίτερη πατρίδα και οικογενειακή καταγωγή του εγκωμιαζόμενου, καθώς και την παιδεία του. Στα εγκώμια των αγίων επικεντρώνεται το ενδιαφέρον στις πράξεις τους που οδηγούν στην αρετή²⁶. Το ίδιο πρεσβεύει και ο άγιος Πέτρος. Και στους τρεις λόγους του διαπιστώνουμε ότι χαρακτηριστικά δηλώνει ότι δεν τον ενδιαφέρει η καταγωγή, η παιδεία και η οικογενειακή κατάσταση των αγίων που εξυμνεί.

3. Οι εγκωμιαστικοί λόγοι του αγίου Πέτρου Άργους

α) *Εγκώμιον εις τους αγίους ενδόξους και θαυματουργούς Αναργύρους Κοσμάν και Δαμιανόν*. Σαφώς αναφέρεται εδώ συγγραφέας του εγκωμίου ο άγιος Πέτρος, επίσκοπος Άργους. Το κείμενο ανακάλυψε ο Cozza-Luzi το 1883 σε κώδικα του Βατικανού (Codex Vaticanus Palatinus Graecus 317, f. 28εξ.)²⁷. Στην Ελλάδα εκδόθηκε από τον Χ. Παπαοικονόμου το 1908 (σ. 108-126) και από τον Κ. Κυριακόπουλο με μετάφραση και σχόλια το 1976 (σ. 69-109). Αξιοσημείωτο είναι ότι ενώ αρχικά φαίνεται η ανάγνωση του λόγου την 1^η Ιουλίου, μεταγενέστερα υπάρχει σημείωση για ανάγνωση τη 1^η Νοεμβρίου. Κύρια πηγή του είναι το *Συναξάρι*, αλλά φαίνεται ότι έχει υπόψη και άλλους εγκωμιαστές των αγίων Αναργύρων. Μπορούμε μάλιστα να διαπιστώσουμε ομοιότητες με τον αντίστοιχο λόγο του Γεωργίου Νικομηδείας, αν και ως προς το περιεχόμενο και την ανάπτυξη διαφέρουν κατά πολύ²⁸. Η χρονολόγηση του λόγου προσδιορίζεται μεταξύ των 917-922, οπότε οι Βούλγαροι (οι αποκαλούμενοι Σκύθες στο κείμενο)²⁹ γίνονται επικίνδυνοι για την Αυτοκρατορία και επιχειρούν

²⁶ P.G. 31, 489D. Η άποψη ότι ο Μέγανδρος είναι ο εμπνευστής και οδηγός των ρητόρων στους εγκωμιαστικούς λόγους αναφέρεται κυρίως στους κοσμικούς ρήτορες. Η. Hunger, σελ. 156-157. Μ. Vinson, σελ. 9-21.

²⁷ Χ. Παπαοικονόμου, σελ. 107. Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 69.

²⁸ Πρβλ. P.G. 100, 1504D-1528A. Ο Γεώργιος Νικομηδείας δίνει έμφαση στα ηθικά θέματα της αφιλοκερδίας και φιλανθρωπίας σε αντίθεση με τη φιλαργυρία, ως χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των δυο αγίων. Εντούτοις οι ομοιότητες εμφανίζονται μόλις στα 1509C με f 30v, 5, 172 και f 28v, 2, 30.

²⁹ f. 36r, 27, 525.

πειρατικές επιδρομές στην Πελοπόννησο³⁰. Το περιεχόμενο του εγκωμίου έχει να κάνει με τον *Βίο* και τα θαύματα των αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού.

β) *Εγκώμιον εις την αγίαν Άνναν*. Το εγκώμιο αυτό ανακάλυψε πρώτος ο Lancià το 1878 στη μονή του αγίου Σωτήρα στη Μεσσήνη Ιταλίας (κώδικας 42). Το εξέδωσε το 1879 με λατινική μετάφραση. Βελτιώσεις πάνω στο κείμενο έκανε ο Cozza-Luzi το 1883³¹. Ο Χ. Παπαιοκονόμου το συμπεριέλαβε μαζί με εκείνο των αγίων Αναργύρων (σ. 128-136) και το ίδιο έπραξε και ο Κ. Κυριακόπουλος (σ. 111-129). Ο άγιος Πέτρος βασίζεται κυρίως στα Απόκρυφα Ευαγγέλια και σε αγιογραφικά χωρία σχετικά με τη γυναικεία στειρότητα, το όνειδος για την ιουδαϊκή κοινότητα και τη θαυματουργική επέμβαση του Θεού. Το περιεχόμενο αναφέρεται στην προσωπικότητα της αγίας Άννας, στο πρόβλημα της ατεκνίας και στη λύση του προβλήματος με θαυματουργικό τρόπο χάρη στην πίστη της στο Θεό. Συγκρίνεται με άλλες μητέρες, οι οποίες είχαν το ίδιο πρόβλημα και καταξιώνεται, ώστε να επαληθευτεί η προφητεία για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους από την γενιά του Δαβίδ.

γ) *Εγκώμιον εις την αγίαν μεγαλομάρτυρα του Χριστού Βαρβάρα*. Πρόβλημα υπάρχει με τη γνησιότητα του τρίτου εγκωμίου στην αγία Βαρβάρα. Πέρα από τον Λεσβιακό κώδικα, όπου περιέχεται το *εγκώμιο* μαζί με τον *Λόγο* του αγίου Πέτρου στα *Εισόδια της Θεοτόκου*, πουθενά αλλού δεν υπάρχει σαφής αναφορά ή ένδειξη ότι ανήκει σ' αυτόν. Μπορούμε όμως να σημειώσουμε ότι αν λάβουμε στην παρατήρηση για τη γνησιότητα την αναφορά στον λιμό³², ο οποίος συνέβη τα τελευταία χρόνια της επισκοπής του, τότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο *Λόγος* αυτός ανήκει στον Πέτρο Άργους και δείχνει

³⁰ Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 79.

³¹ Χ. Παπαιοκονόμου, σελ. 127. Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 111. Ενώ ο Παπαιοκονόμου αναφέρει ότι περιέχεται στον κώδικα 42, ο Κυριακόπουλος δίνει αριθμό κώδικα τον 30. Ο Cozza-Luzi γνωρίζει το περιεχόμενο από τον προαναφερθέντα Βατικανό κώδικα (317). Στο 485 χειρόγραφο της Εθνικής Βιβλιοθήκης Αθηνών σώζεται κολοβός ο *Λόγος*.

³² Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 176, 180.

σε σχέση με τους άλλους μια επιπλέον ωριμότητα λόγου και σύνθεσης. Δεν απέχει επίσης από τη δομή και το ύφος των άλλων δυο *Λόγων* του, ώστε να αποδίδουμε τούτον σε άλλον ομιλητή. Αυτή είναι και η άποψή μας. Ο Κ. Κυριακόπουλος έχει συμπεριλάβει και αυτό το *εγκώμιο* με τα υπόλοιπα (σ. 186-215). Πηγή του κυρίως είναι ο *Βίος* της αγίας Βαρβάρας.³³ Η χρονολόγηση του *Λόγου* τοποθετείται στη δεύτερη δεκαετηρίδα του 10^{ου} αι (921-922)³⁴. Το περιεχόμενο αναφέρεται στον βίο και το μαρτύριο της αγίας Βαρβάρας με ιδιαίτερη έμφαση στη σύγκρουσή της με τον σκληρόκαρδο και ειδωλόλατρη πατέρα της, αλλά και στην ομολογία πίστης μπροστά στον τοπικό άρχοντα.

4. Θεολογικές και παιδαγωγικές παρατηρήσεις στο περιεχόμενο των *εγκωμίων* του αγίου Πέτρου Άργους

Στον πρόλογο του *εγκωμίου της αγίας Άννας* επαναλαμβάνει σύντομα όλα όσα προαναφέραμε σχετικά με την παράδοση που δημιουργήθηκε από τον Μ. Βασίλειο σχετικά με την σύνθεση εγκωμίων. Δηλώνει έτσι ότι δεν θα ακολουθήσει τον τρόπο εγκωμιασμού των «θύραθεν», των εξωεκκλησιαστικών, αλλά των εκκλησιαστικών κανόνων³⁵. Στους Αγίους Αναργύρους αναφέρει ότι δεν τον ενδιαφέρει να μιλήσει για την καταγωγή τους, αφού πρόθεση των Χριστιανών είναι η Ανάβαση στον Ουράνιο Πατέρα Θεό μέσα από τη μητέρα Εκκλησία. Καθίσταται έτσι το χριστιανικό γένος, όλοι οι άνθρωποι, μια οικογένεια, η οποία χρονικά ξεκινάει από την Παλαιά Διαθήκη. Θεωρεί αδελφούς των αγίων τους Πατριάρχες, τους Δίκαιους, τους Αποστόλους και τους Μάρτυρες και συμπολίτες και συνεργάτες τους αγίους αγγέ-

³³ P.G. 116, 301-316. Μπορούμε να διακρίνουμε δάνεια από τον *Βίο*, όπως η εξήγηση για το πώς έγινε Χριστιανή η αγία Βαρβάρα με *την χάριν του Παρακλήτου* (P.G. 116, 304A), το λουτρό με τις τρεις θύρες που συμβολίζουν την Αγία Τριάδα (P.G. 116, 305A), το όνομα του ηγεμόνα, το οποίο ήταν Μαρκιανός (P.G. 116, 309A), τα όσα ασιογραφικά αναφέρει η αγία Βαρβάρα στην απολογία της από *Ψαλμ.* 113, 12 και 95, 5, η εμφάνιση του Χριστού στη φυλακή, τα συναισθήματα που περιγράφονται στον *Ησ.* 35, 10 (P.G. 116, 309BD).

³⁴ Κ. Κυριακόπουλος, σελ. 180.

³⁵ f. 260v, 1, 12.

λους³⁶. Ως προς την οικογενειακή κατάσταση τον ενδιαφέρει στους δυο κυρίως Λόγους προς την μεγαλομάρτυρα Βαρβάρα και στους αγίους Αναργύρους να μιλήσει για την μεν αγία το πόσο σκληρόκαρδοι ήταν οι ειδωλολάτρες γονείς της, ιδιαίτερα ο πατέρας της, ο οποίος την οδήγησε στο μαρτύριο³⁷. Δεν θεωρεί την καταγωγή ή τη γονεϊκή κληρονομιά ανώτερη από την τιμή που δέχονται οι μάρτυρες στην Εκκλησία. Επίπλαστον το αλλότριον σημειώνει, δηλ. δεν αξίζει ο έπαινος σε όσους δεν πηγάζει από τα δικά τους. Η αγία Βαρβάρα όμως στηριξε τη ψυχική ροπή της στα νοητά και στα αθάνατα. Γιατί η ψυχή, καταλήγει, είναι αυτή που οδηγεί το σώμα στον Θεό³⁸. Αντίθετα επαινεί τη Θεοδότη, μητέρα των Κοσμά και Δαμιανού, η οποία τους ανέθρεψε με ευσέβεια και με όλες τις αρετές, δίνοντάς τους δηλ. καθαρά χριστιανική ανατροφή. Την εξισώνει με τη Σάρρα, την Ελισάβετ και την Άννα, οι οποίες προσέφεραν τα παιδιά τους στον Θεό³⁹.

Ο άγιος Πέτρος μέσα από την εκφώνηση των εγκωμιαστικών λόγων του ενδιαφέρεται να διδάξει και να κατηχήσει το ακροατήριό του. Βρίσκει λοιπόν την ευκαιρία όχι μόνο να κάνει γνωστά τα ενάρετα πρότυπα, αλλά και να θεολογήσει σε άλλα σημεία εκτενέστερα ή αλλού περιεκτικά. Στην απολογία της αγίας Βαρβάρας προς τον ηγεμόνα δικαστή της γίνεται σύντομη διδασκαλία του ακροατηρίου για το δόγμα του Τριαδικού Θεού⁴⁰, ενώ στο εγκώμιο της αγίας Άννας για το δόγμα της Θείας Οικονομίας⁴¹.

Δεν χρησιμοποιεί τη λέξη Τριάς ή Τριαδικός Θεός, αλλά τριαδική φύσις, η οποία διευκρινίζει δεν είναι δηλωτικό πολυθεΐας, αλλά μονοθεΐας, αφού είναι ενιαία η φύση των προσώπων της Αγίας Τριάδας. Ένας είναι ο Θεός ως προς την ουσία με τρία πρόσωπα· τον Πατέρα, τον Μονογενή Υιό και το Συνάναρχο και Ομότιμο Πνεύμα. Τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν χρονική διαφορά, δεν είναι ατελή, συμβατικά και ανυπόστατα, αλλά τέλεια και άναρχα. Καταλάμπουν με αίτιο τον

³⁶ f. 29r, 3, 72-80.

³⁷ f. 174r, 3, 52-55.

³⁸ f. 174r, 2, 36.

³⁹ f. 29r, 3, 97-4, 135.

⁴⁰ f. 176v, 9, 208-f.177r, 9, 229.

⁴¹ f. 261v, 11, 149-f. 176, 11, 162.

Πατέρα και συνυπάρχουν μεταξύ τους⁴². Οι τριαδολογικές αυτές απόψεις παραπέμπουν στον Μ. Αθανάσιο⁴³ και στον άγιο Επιφάνιο Κύπρου⁴⁴. Διασφαλίζουν το ομοούσιο, το διακριτό και ενυπόστατο των προσώπων⁴⁵.

Κοινό επίσης χαρακτηριστικό είναι η καταδίκη της ειδωλολατρικής θρησκείας. Όπως παρατηρείται στις μελέτες για τον άγιο Πέτρο, ίσως μέχρι την εποχή του να είχαν διασωθεί ειδωλολατρικές συνήθειες ή να υπήρχαν χώροι ειδωλολατρικών ιερών. Συγκρίνοντας τη σχέση Χριστιανισμού και αρχαίας Ελληνικής Θρησκείας στο εγκώμιο των αγίων Αναργύρων επισημαίνει ότι οι Χριστιανοί δεν πέφτουν στην παγίδα των ειδωλολατρών να θυσιάζουν σε αγάλματα ή να καταφεύγουν σε μαντεία για να ζητήσουν τη θεραπεία τους. Ούτε σε θεούς όπως π.χ. ο Ασκληπιός. Ο Ζωοδότης και δημιουργός Θεός είναι πλέον η ελπίδα και η πηγή θεραπείας των ανθρώπων δια της μεσιτείας των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού⁴⁶. Στο εγκώμιο της αγίας Βαρβάρας και κατά την απολογία-ομολογία πίστης της πάλι ο άγιος Πέτρος επανέρχεται στην καταδίκη των ειδώλων χαρακτηρίζοντάς τα δια στόματος της αγίας υποδεέστερα ως προς την ουσία με τον ένα και αληθινό Θεό. Παράλληλα η πολυαρχία τους οδήγησε στη φιλονικία μεταξύ τους για την επικράτησή τους και επιπλέον κατάληξη θα ήταν η φθορά, ο κατακερματισμός του κόσμου και η απελπισία, αφού δεν θα υπήρχε η ελπίδα της ανάστασης⁴⁷. Στο εγκώμιο της αγίας Άννας ακόμη δεν παραλείπει να αναφερθεί στις ειδωλολατρικές συνήθειες και γι' αυτό μιλώντας για την ατεκνία της διαχωρίζει και εξυψώνει τη στάση της αγίας, που αφοσιώθηκε μαζί με τον σύζυγό της Ιωακείμ περισσότερο στον Θεό, ζητώντας του να τους χαρίσει ένα παιδί, όπως είχε πράξει και σε άλλες στείρες γυναίκες (Σάρρα, Ρεβέκκα, Ραχήλ, Ελισάβετ), υποσχόμενη να αφιερώσει το παιδί που θα αποκτούσε σ' Εκείνον. Αντίθετα άλλες άτεκνες γυναίκες κατέφευγαν σε ξόρκια και αφορισμούς για να

⁴² f. 176v, 9, 208-217.

⁴³ P.G. 26, 473B.

⁴⁴ P.G. 42, 16A.

⁴⁵ Ν. Νικολαΐδης, σελ.151-2.

⁴⁶ f. 29v, 2, 41-55.

⁴⁷ f. 176r, 9, 190-f. 176v, 9, 212.

θεραπεύσουν το πρόβλημά τους⁴⁸.

Η προσφορά των αγίων είναι τέτοια που όλοι μας τους αναγνωρίζουμε από τα ονόματά τους και μόνο. Η σχέση αιτίου-αιτιατού έχει να κάνει εδώ με την προσφορά τους στον άνθρωπο. Έτσι οι χαρακτηρισμοί Ανάργυροι, Θαυματουργοί, Άγιοι Ιατροί παραπέμπουν στους Κοσμά και Δαμιανό λόγω της αφιλαργυρίας τους και της χάρης που απέκτησαν από τον θεό να θεραπεύουν⁴⁹. Χαρακτηριστικά επίσης της ζωής των αγίων είναι η μελέτη των θείων Γραφών, η άσκηση (προσευχή και νηστεία), η άσκηση του νου με φρόνηση, η απάθεια και η δικαιοσύνη⁵⁰.

5. Σύγκριση *εγκωμίων εις την αγίαν Βαρβάραν* αγίου Ιωάννη του Δαμασκηνού και αγίου Πέτρου Άργους.

Σημαντικό θεωρούμε επίσης το να συγκρίνουμε τον εγκωμιαστικό λόγο του αγίου Πέτρου εις την μεγαλομάρτυρα Βαρβάρα με εκείνον του αγίου Ιωάννη του Δαμασκηνού⁵¹, για να παρουσιάσουμε την πρωτοτυπία των λόγων του αγίου Πέτρου, αλλά και τη διδασκαλία του για τους αγίους.

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός (8^{ος} αι.) ξεκινάει τον *Λόγο* του ζητώντας τη βοήθεια του Χριστού για να μιλήσει για την αγία Βαρβάρα, την οποία χαρακτηρίζει καλλίνικον μάρτυρα⁵². Ζητάει επίσης από το ακροατήριό του να τον ακούσει έως τέλος, ώστε κάτι από όσα θα πει να καταστούν χρήσιμα και ωφέλιμα για την πνευματική τους ζωή. Μάλιστα τους προτρέπει σ' αυτό και τους επιτιμά ότι στα κοσμικά θεάματα παραμένουν έως τέλος ακόμη κι αν είναι ανούσια, ενώ μερικοί σπεύδουν να εγκαταλείψουν τον χώρο της Εκκλησίας μόλις ξεκινούν οι λόγοι προς τιμή των αγίων⁵³. Οι άγιοι κατά τον Δαμασκηνό είναι αθλητές του Χριστού που αντιμετωπίζουν ορατούς και αόρατους αντιπάλους (ορατοί είναι οι επίγειοι άρχοντες και ηγεμόνες, ενώ αόρατοι ο

⁴⁸ f. 261r, 6, 85-92.

⁴⁹ f. 33v, 11, 360-363.

⁵⁰ f. 30v, 106-f. 30r, 4, 135.

⁵¹ P.G. 96, 781-814.

⁵² P.G. 96, 784B.

⁵³ P.G.96, 96, 784C.

Διάβολος και οι δαίμονες). Μεταφέρει εικόνες από την παλαίστρα για να επιτείνει τον λόγο του⁵⁴. Η αγία Βαρβάρα νικήτρια των δαιμόνων αντιπάλων της επευφημείται από τους αγγέλους και στεφανώνεται νικήτρια από τον Χριστό. Εικόνες ωφέλιμες, γλυκύτερες και ευχάριστες άλλων θεαμάτων. Ο φθόνος του Διαβόλου για τη σωτηρία των δικαίων ήταν η αιτία, κατά τον Δαμασκηνό, που τον οδήγησε ώστε να εμφανιστεί ως νέος πειρασμός, όπως στον Αδάμ και στην Εύα, έχοντας όμως τώρα ως όργανά του τους ηγεμόνες του κόσμου, που τους οδηγεί να καταδιώξουν τους Χριστιανούς και να λατρεύουν τα είδωλα⁵⁵.

Ο άγιος Πέτρος ξεκινάει το εγκώμιο αντιπαραθέτοντας τις εφήμερες επίγειες ηδονές και τέρψεις με τις πανηγύρεις και τελετές προς τιμή των αγίων μαρτύρων, τους οποίους και αυτός ονομάζει αθλητές του Χριστού και θεωρεί ότι οι εορταστικές πανηγύρεις παρέχουν θεία και άφατη ηδονή. Σε άλλη *Ομιλία* του χαρακτηρίζει τους Αγίους Αναργύρους ως πολύφωτους αστέρες, που λάμπουν στον ουρανό, κοντά στον νοητό Ήλιο, τον Χριστό. Η παιδαγωγική ωφέλεια που αποκομίζουμε από τη συμμετοχή μας στην εορτή των μαρτύρων είναι η αναμόρφωση του χαρακτήρα μας προς το καλύτερο⁵⁶. Αποκτάμε πρότυπα αρετών, τα οποία στη συνέχεια καλούμαστε να μιμηθούμε, όπως π.χ. η αγία Βαρβάρα⁵⁷.

Παιδαγωγική σημασία έχει και η προαναφερθείσα σχέση της αγίας με τους γονείς της. Παρά την παιδαγωγική αρχή, η οποία λέγει ότι το παιδί ακολουθεί τις θρησκευτικές συνήθειες και πεποιθήσεις των γονιών του, η αγία Βαρβάρα δεν το έπραξε και δεν τους μιμήθηκε. Η αιτία που ο άγιος Πέτρος βρίσκει για το γεγονός αυτό είναι ότι τα μεν φυσικά προσόντα τα διατηρούμε ακέραια, ενώ στα επίκτητα λόγω της

⁵⁴ P.G. 96, 784D.

⁵⁵ P.G. 96, 768B-789AB.

⁵⁶ f. 28r, 1, 9-12. Κάθε άνθρωπος έχει τα ιδιαίτερα χαρίσματά του. Έτσι και οι άγιοι αποκτούν χαρίσματα από τον Θεό. Η αρχή έγινε με τους Αποστόλους, στους οποίους το Άγιο Πνεύμα χάρισε πρώτα από όλα τη δυνατότητα επικοινωνίας με όλους τους ανθρώπους θεραπεύοντας τη γλωσσική διαφορά, η οποία προέκυψε μετά την αλαζονεία που έδειξαν οι άνθρωποι κτίζοντας τον Πύργο της Βαβέλ. Πρβλ. f. 30r, 5, 146-150.

⁵⁷ f. 172v, 1, 14.

αυτεξουσιότητάς μας προτιμάμε τα καλύτερα και εν προκειμένω τα καλύτερα είναι η πίστη στον Ένα και Μοναδικό Θεό. Η κατήχηση της αγίας είναι προϊόν θείας παιδαγωγίας. Η αγία Βαρβάρα έγινε Χριστιανή κατά τον άγιο Πέτρο όχι από κάποιον Απόστολο ή από μάρτυρα, αλλά μίλησε στην ψυχή της ο ίδιος ο Θεός⁵⁸. Ο εγκλεισμός της στον πύργο από τον πατέρα της είναι προϊόν της θείας Πρόνοιας, για να μη μολυνθεί και επηρεασθεί η παρθενική ζωή της και η πίστη της στον Θεό⁵⁹. Αιτία της αρχής του μαρτυρίου της είναι το γεγονός της διάνοιξης τριών παραθύρων στο λουτρό που έχτιζε ο πατέρας της. Ερμηνεύεται από τον άγιο Πέτρο ότι έτσι αποκαλύπτεται η θεία αγάπη της μάρτυρος και η ωμότητα των γονιών της⁶⁰.

Επανερχόμαστε στον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό. Η εναντίωση, κατά τον Δαμασκηνό, της αγίας στον πατέρα της έχει αγιογραφική βάση και συγκεκριμένα το *Ματθ.* 10, 32, όπου γίνεται λόγος για την ομολογία πίστης: *Πας όστις ομολογήσει εν εμοί έμπροσθεν των ανθρώπων, ομολογήσω καγώ εν αυτώ έμπροσθεν του πατρός μου, του εν τοις ουρανοίς*. Παρομοιάζει την αγία Βαρβάρα με τον Αβραάμ, τον πρώτο που αποσκίρτησε από την Πολυθεΐα των πατέρων του⁶¹. Όταν εμφανίζεται μπροστά στον ηγεμόνα έχουμε το πρώτο δέλεαρ του Διαβόλου, το οποίο έχει να κάνει με υποσχέσεις για ηδονές και επαίνους ή με απειλές και βασανιστήρια. Θάρρος, γενναιότητα, υπομονή και καρτερία είναι τα όπλα της αγίας Βαρβάρας τη στιγμή του μαρτυρίου της⁶². Στη φυλακή της εμφανίζεται ο ίδιος ο Χριστός και της επουλώνει τις πληγές ενδυναμώνοντάς την παράλληλα⁶³. Τέλος ο Δαμασκηνός μιλάει για την απανθρωπιά του πατέρα της, που φτάνει στο σημείο να σκοτώσει την ίδια του την κόρη, αλλά και την επιβολή της θείας δικαιοσύνης με τον θάνατο που βρίσκει αμέσως μετά⁶⁴.

⁵⁸ f. 174v, 5, 84-85.

⁵⁹ f. 174v, 5, 94-96.

⁶⁰ f. 175v, 8, 158-160.

⁶¹ P.G. 96, 793C.

⁶² P.G. 96, 796AB.

⁶³ P.G. 96, 797B.

⁶⁴ P.G. 96, 804D-805B.

Ο άγιος Πέτρος έχει εκτενέστερη απολογία της αγίας μπροστά στον ηγεμόνα. Ο Δαμασκηνός αναφέρει μόνο την ομολογία της στον Θεό και Δημιουργό του κόσμου, καθώς και στην καταδίκη των ειδώλων. Ο άγιος Πέτρος ξεκινάει την απολογία με έναν πρόλογο της αγίας σχετικό με τη διερεύνηση της αλήθειας των πραγμάτων, που πρέπει να κάνει όποιος βρίσκεται στη θέση του δικαστή ανεπηρέαστος από οποιαδήποτε απειλή. Μιλάει στη συνέχεια για τους ειδωλολατρικούς θεούς και καταλήγει με την ομολογία της στον Ένα και Τριαδικό Θεό⁶⁵. Η αναφορά του αγίου Πέτρου στην επίσκεψη του Χριστού στη φυλακή είναι σύντομη σε σχέση με εκείνη του Δαμασκηνού. Περιγράφει το τέλος της αγίας όμοια με τον Δαμασκηνό και κοινό στοιχείο είναι η ένωση της με τον Χριστό ως Νυμφίο της Εκκλησίας. Χαρακτηριστική είναι η επίκληση βοήθειας προς την αγία για θεραπεία ασθένειας, που ταλαιπωρούσε την περιοχή της Αργολίδας⁶⁶. Τέλος ενώ χαρακτηριστικό είναι να απευθύνονται χαιρετισμοί προς τους Αγίους, κάτι που κάνει ο άγιος Πέτρος στους αγίους Αναργύρους, αλλά και ο Δαμασκηνός στην αγία Βαρβάρα⁶⁷, στον λόγο αυτό του επισκόπου Άργους απουσιάζουν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αν και μέχρι σήμερα δεν έχουμε ανακαλύψει το σύνολο των έργων του αγίου, το οποίο σίγουρα είναι πολυπληθέστερο, εντούτοις πλούσια και γόνιμα διδάγματα αντλούμε τουλάχιστον από τους τρεις εγκωμιαστικούς του λόγους.

Ως ρήτορας χαρακτηρίζεται και για την πρωτοτυπία του, αλλά και για την προσήλωσή του στην Παράδοση. Δεν ξεφεύγει από τους κανόνες της χριστιανικής ρητορικής του 4^{ου} αι., αλλά παράλληλα παρέχει σημαντικά νέα στοιχεία ιστορικά, θεολογικά και παιδαγωγικά. Ακολουθεί την πατερική παράδοση εκθειάζοντας τους μάρτυρες, χρησιμοποιεί τις μεταφορές, τη διδασκαλία του ακροατηρίου και την παροχή αρετών και προτύπων αρετής.

⁶⁵ f. 176r, 9, 179-f. 177r, 9, 229.

⁶⁶ f. 180v, 17, 457-f. 181r, 17, 477.

⁶⁷ P.G. 96, 809AB.

Οι άγιοι είναι οι αθλητές του Χριστού, οι πολύφωτοι αστέρες, οι οποίοι με την ομολογία πίστης τους ή με την προσήλωσή τους στον Θεό πέτυχαν να διακριθούν.

Η αναφορά του στις ειδωλολατρικές συνήθειες οφείλονται σε κατάλοιπα της εποχής του, για τα οποία αισθάνεται την υποχρέωση να στηλιτεύσει και να επισημάνει τις ατέλειες και αδυναμίες των ειδωλολατρικών θεών σε σχέση με τον Ένα και Τριαδικό Θεό.

Οι εγκωμιαστικοί λόγοι του έχουν επιπλέον αξία για τη δογματική κατοχύρωση των ορθόδοξων απόψεων, για πηγές του βίου των αγίων και για τη διάπλαση του ανθρώπου στον προορισμό του προς την αγιότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Πηγές

Βασίλειος ο Μέγας, *Εις Γόρδιον Μάρτυρα*, P.G. 31, 489C-508A.

Γεώργιος Νικομηδείας, *Εγκώμιον εις τους αγίους και θαυματουργούς αναργύρους Κοσμάν και Δαμιανόν*, P.G. 100, 1504D-1528A.

Ιωάννης ο Δαμασκηνός, *Λόγος ιβ΄, Εγκώμιον εις την αγίαν και ένδοξον του Χριστού μάρτυρα Βαρβάραν*, P.G, 781D-814A.

Κύριλλος ο Σκυθοπολίτης, *Βίος της Αγίας Βαρβάρας, της καλλινίκου μάρτυρος*, P.G. 116, 301-316.

Κωνσταντίνος (Άργους), «Βίος και πολιτεία του εν αγίοις ημών Πατρός Πέτρου επισκόπου Άργους», στο Χ. Παπαοικονόμου, *Ο πολιούχος Άργους Άγιος Πέτρος, επίσκοπος Άργους ο θαυματουργός*, Αθήναι 1908.

Πέτρος Άργους, *Εγκώμιον εις την αγίαν Άνναν*, f. 260r, 1, 1-f. 262v, 16, 240 στο Κ. Κυριακόπουλος, *Άγιου Πέτρου Άργους, Βίος και Λόγοι*, Αθήναι 1976.

Πέτρος Άργους, *Εγκώμιον εις την αγίαν μεγαλομάρτυρα του Χριστού Βαρβάραν*, f. 173v, 1, 1-f. 181v, 18, 507 στο Κ. Κυριακόπουλος, *Άγιου Πέτρου Άργους, Βίος και Λόγοι*, Αθήναι 1976.

Πέτρος Άργους, *Εγκώμιον εις τους αγίους ενδόξους και θαυματουργούς Αναργύρους Κοσμάν και Δαμιανόν*, f. 28r, 1, 1-f. 36v, 27, 535 στο Κ. Κυριακόπουλος, *Άγιου Πέτρου Άργους, Βίος και Λόγοι*, Αθήναι 1976.

Β. Βοηθήματα

Beck H.-G., *Η βυζαντινή χλιετία*, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1992.

Hunger H., *Βυζαντινή Λογοτεχνία*, τομ. Α΄, εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1991.

Ostrogorsky G., *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τομ Β΄, Αθήνα 1993.

Rickenbach E., «Storia e scritti di S. Pietro d'Argos», *Bessarione* 5 (1899) 449-465.

Vinson M., *Rhetoric and writing strategies in the ninth century in Rhetoric in Byzantium*, ed. Ashgate Publishing 2003.

Ακανθόπουλος Ι., *Κώδικας Ιερών Κανόνων και Εκκλησιαστικών Νόμων*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1985.

- Αναστασίου Ι., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τομ. Α', Θεσσαλονίκη 1983.
- Βασιλικοπούλου-Ιωαννίδου Α., *Εισαγωγή στη βυζαντινή Λογοτεχνία*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1984.
- Ζακυθηνός Δ., *Βυζαντινή Ιστορία*, Αθήναι 1972.
- Κρουμβάχερ Κ., *Ιστορία της βυζαντινής Λογοτεχνίας*, τομ. Α', Αθήναι 1974.
- Κυριακόπουλος Κ., *Αγίου Πέτρου Άργους, Βίος και Λόγοι*, Αθήναι 1976.
- Νικολαΐδης Ν., *Θέματα Πατερικής Θεολογίας*, Θεσσαλονίκη 2009.
- Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., «Η Ανόρθωση 802-945», στην *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. 8 (1979) 46-98.
- Παπαοικονόμου Χ., *Ο πολιούχος Άργους Άγιος Πέτρος, επίσκοπος Άργους ο θαυματουργός*, Αθήναι 1908.
- Σελλής Γ., *Άγιος Πέτρος, Επίσκοπος Άργους. Σημειοφόρος και θαυματουργός*, εκδ. Καθεδρικός ναός Αγ. Πέτρου Άργους, Άργος 2008.
- Στεφανίδης Β., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, εκδ. Αστήρ, Αθήναι 1970.
- Φειδάς Β., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τομ. Β', Αθήναι 2002.
- Χρήστου Π., *Ελληνική Πατρολογία*, τομ. Α', εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1994.
- Χρυσόστομος (Αργολίδος), «Άγιος Πέτρος Άργους», *Θ.Η.Ε.* 10, 369-371.

SOMMAIRE

L'évêque d'Argos Petros se révèle comme une personnalité importante aux affaires ecclésiastiques et historiques de la période de la dynastie macédonienne (moyen de 9ème jusqu'au 10ème siècle). La recherche porte à la lumière toujours plus d'éléments pour l'action et la personnalité du saint, en éclairant des sujets concernant l'histoire et la littérature chrétienne de son ère. Même si jusqu'à aujourd'hui nous n'avons pas découvert l'ensemble des textes écrits du saint, ce qui certainement est nombreux, néanmoins nous tirons enseignements riches et édifiants au moins dans ses trois discours louangeurs. Son caractéristique comme rhéteur est l'originalité et en même temps son attachement à la Tradition orthodoxe. Il ne s'éloigne pas des règles de la rhétorique chrétienne du 4ème siècle. Il présente en parallèle des nouveaux éléments historiques, théologiques et pédagogiques. Il suit aussi la Tradition patristique, quand il préconise les martyrs, il utilise les métaphores, il présente à son auditoire les vertus chrétiennes et les modèles des vertus.

Les saints sont les athlètes du Christ, les étoiles à plusieurs lumières, lesquels soit leur confession de foi soit leur attachement au Dieu l'on conduit qu'il réussisse leur distinction parmi les hommes. Son rapport aux habitudes païennes se due à des séquelles païennes de son ère, pour lesquels il se sent l'obligation d'en stigmatiser et il fait remarquer la supériorité de la Trinité par rapport des dieux païens. Ses discours louangeurs ont en plus une valeur pour la défense dogmatique orthodoxe, pour des sources de la vie des saints et pour la formation de l'homme à sa destination vers la sainteté.